

Limes – 2019

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2019
Том VI

Берегове–Ужгород
2019

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том «LIMES» об'єднує праці з економіки, математики, інформатики, хімії, географії та суспільствознавства.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 7 від 20.12.2019 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (Видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Вікторія Семйон, кандидат економічних наук та Габор Патакі (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор
(кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук, спеціальність «науки про землю: петрологія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит
(кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет)
Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор
(Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана)
Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (кафедра філології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля»
(кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана)
Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Роберт Бачо, доктор економічних наук (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)
Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: Олександр Добош

ВЕРСТКА: Вікторія Товтін

КОРЕКТУРА: Льдіко Гріца-Варцаба, Томаш Врabelь, Олександр Кордонець

ОБКЛАДИНКА: Ласло Веждел

УДК: Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини:

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29) та ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2019
VI. évfolyam

Beregszász–Ungvár
2019

A „LIMES” című tudományos évkönyv 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsának határozata alapján jelenik meg. A tudományos évkönyv a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. A „LIMES” jelen kötet a közgazdaság-, matematika-, informatikai, kémiai, föld- és társadalomtudomány különböző területeit öleli fel.

Nyomatott tömeg-tájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.

*Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2019.12.20., 7. számú jegyzőkönyv).*

FŐSZERKESZTŐ:

dr. Orosz Ildikó, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF)

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dobos Sándor és Orbán Melinda (Kiadói Részleg, II. RF KMF)
Szemjon Viktória, a közgazdaság-tudományok kandidátusa és Pataki Gábor (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

dr. Bacsó Róbert, a közgazdaság-tudományok doktora (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF)
dr. Berghauer Sándor, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. Bódi Béla, a fizika- és matematika tudományok doktora (Matematikai és Informatika Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. habil. Dávid Lóránt Dénes (Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Szent István Egyetem)
dr. habil. Höhn Mária, a biológiai tudományok kandidátusa (Növénytan Tanszék, Szent István Egyetem)
dr. Kész Margit, PhD (Filológia Tanszék, Magyar Tanszéki Csoport, II. RF KMF)
dr. Molnár József, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF)
dr. Nagy Béla, a biológiai tudományok kandidátusa (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. Protopopova Vira, a biológiai tudományok doktora (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF)
dr. Rác Béla, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF)
prof. dr. Varga Zoltán Sándor, a biológiai tudományok doktora, professor emeritus
(Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem)
prof. dr. Zsiguc György, a műszaki tudományok doktora (Matematikai és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. Brenzovics László, PhD (Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Műszaki szerkesztés: Dobos Sándor

Tördelés: Tótin Viktória

Korrektúra: Grica-Varcaba Ildikó, Vrabely Tamás, Kordonec Olekszandr

Borítóterv: Vezsdel László

ETO-besorolás: a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos évkönyv megjelenését Magyarország kormánya támogatta:

Alapító: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Jótékonyági Alapítványa (2016-tól Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Cím: 90202 Beregszász, Kossuth tér 6. Honlap: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) és a „RIK-U” Kft. (Cím: 88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.

© A szerzők, 2019

© A szerkesztők, 2019

ISSN 2411-4081

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

LIMES

Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

2019
Volume VI

Berehove–Uzhhorod
2019

The scientific bulletin “LIMES” was established in 2014 and is published according to the resolution of the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The scientific bulletin publishes in Hungarian, Ukrainian and English languages students' and teachers' academic studies of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, and researchers' academic articles from Ukraine and abroad. The given volume of “LIMES” contains academic studies and articles in Economics, Mathematics, Computer Science, Chemistry, Earth and Social Sciences.

**Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB, No. 20762-10562P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine on the 8th of May, 2014**

*Recommended to publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education, record No. 7 of December 20, 2019*

EDITOR-IN-CHIEF:

Ildikó Orosz, PhD (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College)

MANAGING EDITOR:

Melinda Orbán and Sándor Dobos (Publishing Department, Transcarpathian Hungarian College)

Viktória Szemjon, C.Sc. in Economics and Gábor Pataki (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College)

EDITORIAL BOARD:

Béla Bódi, D.Sc. in Physics and Mathematics, professor

(Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College)

Béla Nagy, C.Sc. in Biology (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College)

Béla Rácz, PhD (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College)

József Molnár, PhD (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College)

Lóránt Dénes Dávid, PhD, habilitation, professor

(Institute of Regional Economics and Rural Development, Szent István University)

Margit Kész, PhD (Department of Philology, Hungarian Departmental Group, Transcarpathian Hungarian College)

Mária Höhn, C.Sc. in Biology, habilitation (Department of Botany, Szent István University)

Róbert Bacsó, D.Sc. in Economics (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College)

Sándor Berghauer, PhD (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College)

Vira Protopopova, D.Sc. in Biology, professor

(Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College)

Yurij Zhiguts, D.Sc. in Technical Sciences, professor

(Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College)

Zoltán Sándor Varga, D.Sc. in Biology, professor emeritus

(Department of Evolutionary Zoology and Human Biology, University of Debrecen)

RESPONSIBLE FOR PUBLISHING:

László Brenzovics, PhD (Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian College)

Technical editing: Sándor Dobos

Page proof: Viktória Tótin

Proof-reading: Ildikó Grica-Varcaba, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrábely

Cover design: László Vezsdel

Universal Decimal Classification (UDC): The Apáczai Csere János Library of Transcarpathian Hungarian College

Authors are responsible for the content of academic studies and articles.

The publication of the scientific bulletin is sponsored by the government of Hungary:

Founder: Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian Pedagogical College (after 2016 Charitable Foundation “In support of the Transcarpathian Hungarian College”)

Publishing: Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. Website: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) and “RIK-U” LLC (Address: Gagarin Street 36, 88000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

Printing: “RIK-U” LLC

© The Authors, 2019

© The Editors, 2019

ЗМІСТ–TARTALOM–CONTENT

Дністрянський Мирослав: <i>Регіональний розвиток сучасної України: нові виклики і пріоритети</i>	11
	
SOLYMOS KAROLINA – CSOMA ZOLTÁN: <i>A Kárpátaljai-alföld talajai felvehető cink tartalmának meghatározása és az ellátottság megítélése nemzetközi összehasonlításban</i>	17
	
BARANYI, ARANKA – CSERNÁK, JÓZSEF – TÓTH, ESZTER: <i>Results of the Survey on Studying Finance Basics</i>	27
	
SÁNDOR ISTVÁN: <i>Innovatív technológiák alkalmazása a szövegelemzésben</i>	39
ROMÁN ERIKA – KUCSINKA KATALIN: <i>Nem csak versenyre</i>	47
	
AGG, ZOLTÁN: <i>How „wised up” are we in matters of climate change?</i>	53
BARABÁSNÉ KÁRPÁTI DÓRA: <i>Kompetenciák szerepe, mérési lehetőségek az oktatásban és a munkaerőpiacon</i>	61
BARANYI ARANKA – JURKÓ GYULA: <i>A magyarországi kis- és középvállalkozások idegen forrásból történő finanszírozási gyakorlata</i>	69
BELOVECZ MÁRIA – HALMOSI TÍMEA – IPACSNÉ GEDEI BEÁTA – VAJNA ISTVÁNNÉ TANGI ANITA: <i>Bankértékelés CAMELS-módszerrel</i>	83
BENCSIK ANDREA – MACHOVÁ RENÁTA – ZSIGMOND TIBOR: <i>Interim menedzsment, mint a tudásátadás eszköze</i>	95
BUDAI ELEONÓRA: <i>A számviteli rendszer az elmúlt 50 év tükrében</i>	105
CSÁKI-DARABOS RITA: <i>Teljesítménymérés lehetőségei az e-kereskedelemben</i>	117
DENICH ERVIN: <i>A hagyományos kockázatkezeléstől a vállalati kockázatkezelésig</i>	129
EGRI IMRE: <i>A tőzsde lehetőségei és hatása a gazdasági fejlődésre (néhány gondolat a 4.0 perspektívájában)</i>	141
FÁSI CSABA: <i>Hogyan teljesít Magyarország a digitalizáció terén? Elemzés a rangsorok és a stratégia szemüvegén keresztül</i>	153
FEHÉR HELGA – MOLNÁRNÉ BARNA KATALIN: <i>Útban az ügyfélközpontú adóhatóság felé</i>	163

FEJES NORBERT: <i>Kárpátalja gazdasági helyzetének és külgazdasági tevékenységének értékelése a XXI. században</i>	177
GYURCSIK, PETRONELLA – TÓTH, RÓBERT: <i>Impact of the financial strategy and the capital structure on the financial performance and competitiveness of SMEs</i>	203
HEGEDŰS, MIHÁLY – NEDELKA, ERZSÉBET: <i>The impact of digitalization and Industry 4.0 on the audit</i>	211
KEREZSI DÓRA – ERDEY LÁSZLÓ – DÉKÁN TAMÁSNÉ ORBÁN ILDIKÓ: <i>A kiegészítő melléklet eredménykimutatáshoz kapcsolódó részének elemzése magyarországi sportvállalkozások körében</i>	221
KISS ÁGOTA – DÉKÁN TAMÁSNÉ ORBÁN ILDIKÓ: <i>A szabályozott ingatlanbefektetési társasági státusz IFRS szerinti értékelési és adózási előírásainak szabályozása Magyarországon</i>	231
KÓMÍVES PÉTER MIKLÓS: <i>A felsőoktatás nemzetköziesedésének két dimenziója</i>	239
KOZMA, DOROTTYA EDINA: <i>Strategies for Sustainable Development - Exploring the similarities and differences between the European Union and the Visegrad Four</i>	249
LAKATOS VILMOS: <i>Controlling a vállalkozások döntéshozatali folyamataiban – elemzés vállalati esetek alapján</i>	263
MALATYINSZKI, SZILÁRD: <i>The effect and development of dual higher education in disadvantaged areas</i>	273
MOLNÁRNÉ BARNA KATALIN – FEHÉR HELGA: <i>A társasági adó és a gazdasági versenyképesség területi összefüggései</i>	279
NAGY ADRIÁN SZILÁRD – TÓTH SZABOLCS: <i>Helyi közösségi közlekedési szövetségek és szolgáltatói modellek Európában</i>	291
NAGY, ZSUZSANNA: <i>The effect of agricultural subsidies on efficiency and productivity of farms: a literature review</i>	299
ÖLVEDI TÍMEA – MIKLÓS GÁBOR: <i>Az európai egységes valuta bevezetése Romániában és Magyarországon</i>	307
PATAKI GÁBOR: <i>Vállalkozói karaktervizsgálat Kárpátalja határ menti térségében</i>	321
PATYI BALÁZS – PATAKI LÁSZLÓ – ILLÉS BÁLINT CSABA: <i>A pénzügyi diagnosztika jelentősége az újonnan alapított vállalkozások életében</i>	331
TÖKÉS TIBOR – MÁRKUS ÁDÁM – GÁLL JÓZSEF MIHÁLY – ERDEY LÁSZLÓ: <i>A 2016-os regionális reform Franciaországban</i>	339
TŐZSÉR ANETT: <i>A székelyföldi és a felvidéki turisztikai szervezeti rendszer vizsgálata</i>	347
VAJNA ISTVÁNNÉ TANGL ANITA – HALMOSI TÍMEA – SUHAJDA ÁDÁM – VAJNA ISTVÁN – BELOVECZ MÁRIA: <i>A számvitel múltja és jövője</i>	359
VARGA JÓZSEF – CSEH BALÁZS: <i>A negyedik ipari forradalom várható hatásai a felszabaduló emberi munkaerőre</i>	371
Когут Юлія – Ковач-Румп Генетта: <i>Міжбюджетні відносини Державного та місцевих бюджетів України</i>	381
Лалакулич Марія: <i>Фінансове забезпечення вищої освіти в умовах активізації міграційних процесів</i>	389
Семанюк Віта: <i>Філософські, соціологічні та психологічні проблеми обліку</i>	397
ESEMÉNYNAPTÁR	409

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Когут Юлія¹ – Ковач-Румп Генетта²

¹кандидат економічних наук, доцент,
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II,
Кафедра обліку і аудиту
e-mail: ukogut87@gmail.com

²викладач, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II,
Кафедра обліку і аудиту
e-mail: henetta.kovacs@gmail.com

Формування та використання Державного та місцевих бюджетів є одним з невирішених питань у взаємовідносинах між собою. Для забезпечення життєдіяльності місцевих бюджетів необхідно не делегувати їм відповідні повноваження, а в законодавчому порядку розмежувати компетенцію, функції та обов'язки держави і органів самоврядування.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, бюджети, доходи та видатки бюджету, дотація.

АБСТРАКТ

Forming and use of local budgets is one of the unresolved issues in the relationship between the government and local budgets. To ensure vital functions of local budgets it is necessary not to delegate to them proper plenary powers, but in legislative order to delimit their competence, functions and responsibilities of state and local government in law.

Keywords: local government, budget, revenue and expenditure of budget, dotation.

Постановка проблеми

У грудні 2014 року Верховною Радою України ухвалено Закон України від 20.12.2014 №79 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» (набрав чинності з 01.01.2015), яким змінено бюджетні правовідносини державного і місцевих бюджетів. Такими змінами стало запровадження нового виду міжбюджетного трансферту – базової дотації. Виведено на прями міжбюджетні відносини державний бюджет та бюджети територіальних громад. Запроваджено надання нових видів субвенцій – освітньої та медичної. Причиною такого стану є загальна нестабільність системи

міжбюджетних відносин, що не виконує необхідних основних функцій (5). Значну роль як у самій структурі міжбюджетних відносин, так і в механізмі їх регулювання з боку держави відіграє Державний бюджет, який є невід'ємною часткою ринкових стосунків і одночасно важливим інструментом реалізації державної політики. Виходячи з цього, важливо добре знати природу Державного бюджету, особливості його формування і функціонування, способи використання в інтересах ефективного розвитку суспільного виробництва.

Бюджет необхідно знати ще й тому, що Україна переживає глибоку економічну

й фінансову кризу, яку ще більше поглиблює ситуація на Сході країни. Прерогативними за цих умов є правильні відповіді на запитання, як стабілізувати економіку, забезпечити ефективність господарювання, які методи нормалізують фінансовий стан країни, які шляхи покращення міжбюджетних відносин можна застосувати, враховуючи і закордонний досвід, між державним та місцевими бюджетами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Формування доходів та використання місцевих бюджетів досліджують вітчизняні науковці: Й. Бескід, С. Буковинський, О. Василик, В. Геєць, В. Дем'янишин, Т. Єфименко, І. Запатріна, Т. Затонацька, О. Кириленко, В. Кравченко, В. Кудряшов, В. Лагутін, І. Луніна, І. Лютий, О. Молдован, В. Опарін, Ц. Огонь, К. Павлюк, Ю. Радіонов, С. Рибак, О. Рожко, І. Стефанюк, В. Федосов, І. Чугунов, В. Швець, С. Юрій, Ф. Ярошенко та інші. Вони пропонують оптимізацію фінансових нормативів бюджетних коштів, зокрема покращення повноважень між органами виконавчої влади й місцевого самоврядування; шляхом правового статусу місцевих бюджетів, а також у розробці та застосуванні стандартів надання мінімального необхідного переліку державних і громадських послуг [7; 8; 10].

Разом з тим, Конституція України (ст.143), Бюджетний кодекс України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» мають ряд розбіжностей щодо прав та умов передачі фінансових ресурсів, як закріплених, так і трансфертів із державного бюджету.

Мета і завдання

Метою дослідження є обґрунтування, вдосконалення підходів до міжбюджетних відносин в Україні, використання видат-

ків місцевих бюджетів, розподіл бюджетних коштів між Державним та місцевими бюджетами.

Результати

Починаючи з 2015 року, при щорічному затвердженні ЗУ «Про Державний бюджет України», враховуються основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України, схвалені постановою Уряду (на 2019 рік за №546 від 11.07.2018).

У 2019 році новаціями для місцевих бюджетів стали такі зміни:

1. Підвищення: на 50% ставок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, рентної плати за використання надр для видобування корисних копалин загальнодержавного значення; рентної плати за користування надрами для видобування нафти та газового конденсату; акцизного податку з тютюнових виробів (з 1.01.2019 – на 20%, з 1.07.2019 – на 9%), екологічного податку (з 41коп. до 10 грн.);
2. Запровадження земельного податку за лісові землі та встановлення ставки податку за один гектар лісових земель (за рішенням органу самоврядування, але не більше 0,1% від нормативної грошової оцінки таких земель);
3. ПДФО від доходів за здавання фізичними особами в оренду земельних ділянок сплачуватиметься до відповідного бюджету за місцезнаходженням таких об'єктів оренди;
4. Зарахування з 1 січня 2019 року 5% рентної плати за користування корисними копалинами загальнодержавного значення (крім рентної плати п.1) до бюджету місцевого самоврядування;

5. Збереження норм щодо зарахування 13,44% акцизного податку з пального до місцевих бюджетів;
 - реверсна дотація – 6,8 млрд. грн (більше 2018 року на 1,4 млрд. грн або на +26%)
6. скасування норми щодо справляння плати за землю за земельні ділянки, надані для залізниць у межах смуг відведення.
 - стабілізаційна дотація – 0,2 млрд. грн (на рівні 2018 року);
 - додаткова дотація на здійснення видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я – 14,9 млрд. грн (2018 рік – 16,5 млрд. грн). Розподіл додаткової дотації між місцевими бюджетами здійснюється обласними державними адміністраціями за погодженням з Кабінетом Міністрів України та затверджується рішенням про обласний бюджет;
 - субвенції на здійснення державних програм соціального захисту населення – 120 млрд. грн;
 - освітня субвенція – 69,6 млрд. грн (більше 2018 року на +9,3 млрд. грн або на +15%);
 - медична субвенція – 55,7 млрд. грн (2018 рік – 57,4 млрд. грн, із них на вторинну та третину ланку – 52,2 млрд. грн) [1–5].

Однією з головних новацій бюджету 2019 року стало те, що 20 млрд. грн. за рахунок коштів субвенції на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг передано Міністерству соціальної політики під окрему бюджетну програму «Виплата пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг у готівковій формі».

Для надання первинної медичної допомоги населенню у 2019 році з державного бюджету за окремою бюджетною програмою через Національну службу здоров'я України передбачено кошти в сумі 15,2 млрд грн.

Загальний ресурс місцевих бюджетів на 2019 рік (за оцінкою Мінфіну) становить 573,1 млрд грн, у тому числі:

4. Власні доходи місцевих бюджетів складають – 292,3 млрд грн, що більше на 41,8 млрд грн, у порівнянні із затвердженими місцевими бюджетами на 2018 рік, або на +16,7%, із них:
 - загальний фонд – 267 млрд грн (збільшується на +36,0 млрд. грн до прогнозних надходжень 2018 року або на 15,5%);
 - спеціальний фонд – 25,3 млрд грн (збільшується на +2,8 млрд. грн до 2018 року або на +13%);
5. Трансферти з Державного бюджету – 288,3 млрд. грн, у тому числі:
 - базова дотація 10,4 млрд. грн (більше 2018 року на 2,2 млрд. грн або на +27%);

З наведених даних на 2019 рік видно, що взаємовідносини між центром і районами набули глобального характеру, тобто стали не менш значущими, ніж науково-технічні, екологічні або демографічні проблеми. З одного боку, виходячи із загальнодержавних інтересів, повинна здійснюватися чітко відпрацьована в законодавчому плані практична діяльність держави в усіх регіонах країни, а з іншого – кожний регіон має право проводити соціально-економічну політику з урахуванням своїх внутрішніх інтересів, виходячи з потреби реалізації тих чи інших місцевих цілей і завдань, наявності відповідних регіональних ресурсів. Оптимальне поєднання цих двох складових являє собою регіональну соціально-економічну політику. Опти-

мальність у даному випадку фіксує у собі таку форму співробітництва держави і окремих регіонів, яка б забезпечувала вирівнювання рівнів економічного розвитку регіонів, зростання ефективності територіального поділу праці, регіональне використання ресурсів, ефективну їх регіональну інтеграцію і активну участь у зовнішніх ринках.

Актуальною залишається вимога щодо необхідності визначення мінімального рівня соціальних потреб на душу населення для розрахунку мінімального розміру місцевих бюджетів. На жаль, в умовах нестабільності надходжень коштів, неповної визначеності повноважень місцевих органів та асинхронного переходу регіонів до ринкових відносин, впровадження у практику бюджетного планування такого показника викликає великі сумніви щодо його своєчасності. Очевидно, зараз найприйнятнішим підходом до визначення мінімальних розмірів місцевих бюджетів має залишатися обрахування їх видаткової частини шляхом планування видатків по кожній галузі та виду витрат, виходячи з показників по мережі й штатах соціально-культурних установ, отримувачів соціальних допомог та інших показників з урахуванням особливостей економічного, соціального, природного й екологічного стану відповідних територій.

З одного боку, треба різко скоротити витрати на утримання непомірно роздутого бюрократичного апарату, надавати дотації тільки тим підприємствам, які виробляють продукцію, що користується платоспроможним попитом, або можуть у потрібний строк освоїти її випуск. З іншого боку, скорочення затрат на науку, освіту і охорону здоров'я та соціальний захист незабезпечених верств населення, що і так перебувають нижче від «межі виживання», не можна допустити. Якщо мислити не тільки фінансовими категорі-

ями, якщо не тільки керуватися поточним моментом, але й думати про перспективи соціально-економічного розвитку України, то ці витрати слід істотно збільшити, адже вкладення в казну і людський капітал окупляться сторицею.

Створення умов для зростання виробництва, зниження податкового пресу потребують прийняття непростих, часто непопулярних рішень. Серйозно ускладнює ситуацію наявність значних боргів по соціальних виплатах з бюджету. Досить терпіти лише шахтарям та пенсіонерам, треба серйозно поступитися і державному чиновнику, і масі різних служб, що заважають розвиткові економічної активності, і тим, хто вже звик до надприбутків. Це одночасно дає шанс вперше з дня проголошення незалежності України започаткувати реальне економічне зростання. Даючи поштовх до цього, ми зможемо реально щороку збільшувати надходження і поліпшувати життя людей.

Необхідно також різко скоротити видатки, і в першу чергу на фінансування галузей народного господарства. Слід припинити фінансування збиткових галузей економіки (за винятком сільського господарства, а також об'єднань і підприємств, які мають важливе значення для держави).

Потрібно змінити існуючий порядок використання бюджетних коштів, які направляються на виплати дотацій. З точки зору соціальної справедливості, не зовсім правильно, що дотації на утримання об'єктів житлово-комунального господарства і транспорту, на придбання медикаментів і палива виплачуються громадськими організаціями. Було б доцільно визначити категорії громадян, які потребують одержання дотацій кожного виду, і схему передавання їм коштів з бюджету для наступних розрахунків за фактично надані послуги. Це могло б істотно зменшити розміри

дотацій, виплачуваних з бюджету, і значно підвищити ефективність їх використання.

Заслуговує уваги метод США, де є визначений і відомий кожному перелік видатків, які знаходяться в компетенції держави, тобто фінансуються з державного (федеральною) бюджету. Це видатки, які охоплюють найбільше число жителів, зокрема це – освіта, соціальне забезпечення, соціальний захист та інше. Тобто асигнування на ці видатки плануються у видатках державного бюджету, як дотація бюджетам штатів, а у бюджетах штатів у доходній частині ставиться сума дотацій, яка відповідає сумі видатків, що дотуються [7].

Основою фінансової стабілізації повинно стати здійснення радикальних заходів зі скорочення витрат бюджетних коштів.

Це передбачає:

- запровадити порядок надання субсидій і дотацій не виробникові, а споживачеві, маючи на увазі їх поступове зниження;
- перебудувати фінансування цільових державних програм і проводити його після складання зведеного балансу фінансових ресурсів, що дасть можливість проаналізувати стан цих ресурсів у цілому, джерела їх формування і напрямки використання, а також приймати обґрунтовані рішення про фінансування тих чи інших із запропонованих програм і проектів;
- налагодити систему вірогідного фінансового обліку, розробити повний порядок фінансування бюджетних установ;
- радикально поліпшити організацію контролю за виконанням державного і місцевих бюджетів.

Нова економічна політика України має одну мету – забезпечити реальний поворот цієї господарської системи до людини.

Істотним моментом соціальної політики стане її децентралізація. Крім того, передбачається, що основний обсяг соціальних витрат дедалі більшою мірою переноситиметься на місцевий і регіональні рівні. Тому вирішення проблеми регіональної бюджетної політики України набуває особливої актуальності.

Питання удосконалення стосунків між ланками бюджетної системи завжди є актуальними. Чинний бюджетний механізм, при якому ради вищого рівня встановлюють нормативи відрахувань для низів, призводить до паралічу органів місцевого самоврядування. Тому необхідно якнайшвидше чітко розподілити компетенцію між центральними органами влади й органами місцевого самоврядування і законодавчо закріпити за ними. Законодавство вже заклало принципи самостійності у складанні бюджетів усіх рівнів, але вони ще не зміцнені економічним механізмом, а тому не працюють.

У зв'язку з цим для створення чіткої системи формування бюджетів усіх рівнів, на наш погляд, необхідно чітко розподілити доходи між усіма ланками бюджетної системи, тобто мати визначену законом доходну базу, а стосунки між державним і місцевими бюджетами слід будувати з урахуванням умов соціально-економічного розвитку регіонів.

Проблема бюджетного вирівнювання останнім часом вийшла за межі теорії. Тепер вона нерозривно пов'язана із практичними заходами щодо реалізації в Україні принципу «відносної» самостійності бюджетів усіх рівнів, із міжбюджетним перерозподілом фінансових ресурсів. Без нього неможливо обійтися, оскільки фінансові ресурси деяких місцевих органів влади в силу історичних та інших причин не можуть забезпечити реалізацію цими органами владних повноважень. Вийти з цього становища можна, надавши цим

регіонам необхідну допомогу через перерозподіл коштів, виробивши для цього раціональні основи і механізми.

Сучасна система розподілу бюджетних коштів між різними рівнями управління має орієнтуватися на вирішення спільного завдання - досягнення збалансованості бюджетів і по «вертикалі», і по «горизонталі». По «вертикалі» треба усунути невідповідності між видатками місцевих бюджетів і надходженнями, закріпленими за даним бюджетним рівнем. Таку незбалансованість повністю подолати без «зовнішньої» корекції нереально: абсолютно податковий потенціал і об'єктивні потреби даної території практично не збігаються. Тому органи державної влади, маючи більші можливості економічного регулювання й обсяг податкових надходжень, можуть і повинні компенсувати дисбаланс місцевих бюджетів, спрямовуючи на доходи якусь частину коштів, що акумулюються на рівні Державного бюджету. Однак і тоді, коли податкових надходжень і субсидій досить для фінансування спільних видатків місцевих бюджетів, лишається завдання збалансування по «горизонталі». Справа в тому, що в межах самих місцевих бюджетів можуть бути неоднакові бюджетні можливості адміністративних одиниць, які охоплюють значний регіон (переважно східні області України).

Зараз в Україні використовуються методи, які забезпечують збалансування нижчих бюджетів: субвенції (безповоротне

цільове фінансування нижчих бюджетів за рахунок вищих); дотації (безповоротне надання коштів для відшкодування дефіциту нижчого бюджету); взаємозаліки (виділення коштів нижчим бюджетам на відшкодування видатків, пов'язаних із передачею їм видаткових функцій згідно з рішенням центральних органів влади); позики з вищих бюджетів.

Найсерйозніший недолік чинного механізму бюджетного субсидування в тому, що застосовуються не взаємозв'язані, а різноманітні і до того ж не регламентовані відповідними нормами форми перерозподілу бюджетних коштів. Тому сфера чинності кожної з названих чотирьох форм, їх поєднання, конкретні розміри фінансових ресурсів, які перерозподіляються, щоразу визначаються по-різному, індивідуально. У результаті вплив цих методів призводить до адміністрування і суб'єктивізму при ухваленні конкретних рішень.

Висновки

У результаті дослідження було доведено необхідність виробити єдині критерії організації всіх видів фінансової допомоги, максимально реалізувати потенціал їх цілеспрямованого впливу на економіку регіону. Фінансову допомогу регіонам треба надавати так, щоб спонукати органи державної влади на місцях, розширювати власну доходну базу, розвивати інвестиційну активність, структурно перебудувати економіку регіонів.

Список використаної літератури

1. Аналіз міжбюджетних трансфертів у 2018–2019 рр. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, [Електронний ресурс]. – Джерело: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/2018-10-04-transfers_md-1.pdf (Скачано: 2019.03.02.)
2. Місцеві бюджети 2019. Експертний аналіз Державного бюджету 2019, [Електронний ресурс]. – Джерело: www.rada.gov.ua (Скачано: 2019.03.02.)
3. *Бюджетна система: підруч.* [за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія]. – К.; ЦУЛ; Тернопіль: Економ Думка, 2012. – 871 с.

4. Демків О. (1995): Місцеві бюджети США. // «Економіка України». – 1995. №6, с.33–38.
5. Підсумки Всесвітнього економічного форуму у Давосі (2019): висновки для України. Шаров О.М., Резнікова О.О. Відділ зовнішньоекономічної політики. Національний інститут стратегічних досліджень, лютий 2019 р., с.1–14. [Електронний ресурс]. – Джерело: <https://www.rada.gov.ua/> (Скачано: 2019.03.02.)
6. Радонов Ю.Д. (2011): Проблема ефективності використання бюджетних коштів // Фінанси України. – 2011. – №5. – с. 47–55.
7. Радонов Ю.Д. (2013): Оцінка ефективності державних видатків. // Економіка України. – 2013. – №2. – с. 71–82.
8. Рибак С.О. (2013): Фінансове забезпечення модернізації соціального захисту населення // Фінанси України. – 2013. – №1. с. 7–21.
9. Степанюк І.Б. (2013): Удосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування // Фінанси України. – 2013. №2. с. 71–82
10. Хлівний В.К., Мацук З.А. (2010): Оптимізація структури видатків місцевих бюджетів (на прикладі Івано-Франківської області) // Фінанси України. – 2010. – №8. С. 53–62.
11. Податковий кодекс України від 02.10.2010 р. №2736 – IV із змінами та доповненнями.[Електронний ресурс]. – Джерело: www.rada.gov.ua (Скачано: 2019.03.02.)
12. Бюджетний Кодекс України: затверджений ВРУ від 08.07.2010, №2456-VI із змінами внесеними ВРУ 3У від 28.12.2014 року №79 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» та щорічними змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Джерело: www.rada.gov.ua (Скачано: 2019.03.02.)
13. Закон України «Про державний бюджет України на 2019 рік» від 25.11.2018 р. №2629-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2018р., №50 із змінами від 28 лютого 2019 року. [Електронний ресурс]. – Джерело: www.rada.gov.ua (Скачано: 2019.03.02.)

Л 67 LIMES. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. 2019/Том VI. Редакційна колегія: Ільдико Орос (головний редактор), Вікторія Семйон, Габор Патакі, Мелінда Орбан та Олександр Добош (відповідальний редактор) [та ін.] – Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II – ТОВ «РІК-У», 2019. – 420 с. (угорською, українською та англійською мовами)

ISSN 2411-4081

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том «LIMES» об'єднує праці з економіки, математики, інформатики, хімії, географії та суспільствознавства.

УДК 001.89(058)

Наукове періодичне видання

LIMES

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2019 р.

Том VI

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
(протокол № 7 від 20.12.2019 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (Видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)
Вікторія Семйон, кандидат економічних наук та Габор Патакі (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор
(кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)
Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук, спеціальність «науки про землю: петрологія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)
Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит
(кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет)

Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор
(Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана)

Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (кафедра філології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля»
(кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана)

Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Роберт Бачо, доктор економічних наук (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

ВІДПОВІДАЛЬНИ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: Олександр Добош

ВЕРСТКА: Вікторія Товтін

КОРЕКТУРА: Льдіко Гріца-Варцаба, Томаш Врабель, Олександр Кордонєць

ОБКЛАДИНКА: Ласло Веждед

УДК: Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф. Ракоці II

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90 202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду За ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці II, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.)* та **ТОВ «РІК-У»** (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

Шрифти «Times New Roman» та «Minion pro».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 48,8. Формат 60x84/8.

Замовл. № 313. Тираж 300.